

KOPAONIČKA ŠKOLA PRIRODNOG PRAVA – SLOBODAN PEROVIĆ
KOPAONIK SCHOOL OF NATURAL LAW – SLOBODAN PEROVIĆ

Universitas Iuris Naturalis Copaonici

37. Susret

37th Meeting

**PRAVO NA PRAVDU
– IZAZOVI SAVREMENOG DOBA
RIGHT TO JUSTICE
– CHALLENGES OF MODERN AGE**

Zbornik radova 37. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava
– Slobodan Perović

Proceedings of the 37th Meeting of Kopaonik School of Natural Law
– Slobodan Perović

MEĐUNARODNA NAUČNA KONFERENCIJA
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

Kopaonik, 13 – 17. decembar 2024

Kopaonik, 13 - 17 December 2024

Tom IV/Volume IV

RADOVI ZA NAGRADU „PROFESOR SLOBODAN PEROVIĆ“
PAPERS FOR THE „PROFESSOR SLOBODAN PEROVIĆ“ AWARD

Beograd, 2024

PRAVO NA PRAVDU – IZAZOVI SAVREMENOG DOBA
RIGHT TO JUSTICE – CHALLENGES OF MODERN AGE

Zbornik radova 37. Susreta Kopaoničke škole prirodnog prava – Slobodan Perović
Proceedings of the 37th Meeting of Kopaonik School of Natural Law – Slobodan Perović

Međunarodna naučna konferencija, 13. – 17. decembar 2024.

International Scientific Conference, 13 - 17 December 2024

Izdavač/Publisher

Kopaonička škola prirodnog prava – Slobodan Perović
Patrijarha Gavrila 12, Beograd

E-mail: office@kopaonickaskola.rs

www.kopaonikschool.org

Glavni i odgovorni urednik/Editor-in-Chief

Prof. dr Jelena S. Perović Vujačić

Predsednik Kopaoničke škole prirodnog prava – Slobodan Perović
President of the Kopaonik School of Natural Law – Slobodan Perović

Sekretar/Secretary

Andrea Nikolić

Uređivački odbor/Editorial Board

Prof. dr Đorđe Đorđević, Prof. dr Nataša Delić, Dr Hajrija Mujović, Mr Gordana Petković, Prof. dr Edita Kastratović, Dr Božidar Otašević, Prof. dr Milan Škulić, Prof. dr Olga Jović-Prlainović, Dr Uroš Novaković, Prof. dr Dobrosav Milovanović, Prof. dr Zoran Lončar, Prof. dr Zorica Vukašinić Radojičić, Dr Christa Jessel-Holst, Prof. dr Dragor Hiber, Akademik prof. dr Zoran Rašović, Prof. dr Nikola Mojović, Prof. dr Nina Planojević, Prof. dr Gordana Ilić-Popov, Akademik prof. dr Mirko Vasiljević, Dr Dragiša Slijepčević, Miroslav Nikolić, Jasminka Obućina, Dr Mirjana Glintić, Prof. dr Jelena S. Perović Vujačić, Dr Thomas Meyer, Dr Nataša Hadžimanović, Prof. dr Stojan Dabić, Prof. dr Mirjana Radović, Predrag Trifunović, Prof. dr Ljubinka Kovačević, Dimitrije Milić, Prof. dr Sanja Danković Stepanović, Dr Đorđe Krivokapić, Andrea Nikolić, Prof. dr Gordana Stanković, Prof. dr Gian Antonio Benacchio, Prof. dr Ivana Krstić, Akademik prof. dr Radovan Vukadinović, Dr Jelena Vukadinović Marković, Prof. dr Gordana Vukadinović, Prof. dr Saša Bovan, Prof. dr Vladan Petrov

Međunarodni naučni odbor/International Scientific Committee

Prof. dr Xavier Blanc-Jouvan (Professor emeritus, University of Paris I Panthéon-Sorbonne, France), Prof. dr Rajko Kuzmanović (President of the Academy of Sciences and Arts of Republika Srpska, Bosnia and Herzegovina), Prof. dr Alfredo Ferrante (University of Pavia, Italy), Prof. dr Francesca Fiorentini (University of Trieste, Italy), Prof. dr Vlado Kambovski (Macedonian Academy of Sciences and Arts, North Macedonia), Prof. dr Aleksandra Maganić (Faculty of Law, University of Zagreb, Croatia), Prof. dr Mateja Durovic (King's College London, UK)

Kompjuterska obrada/Pre-print

Miodrag Panić

Dizajn korica/Cover design

Uroš Živković

Tiraž/Number of Copies: 500

Štampa/Print

FUTURA, Novi Sad

ISBN-978-86-81956-28-1 (serija) / ISBN-978-86-81956-27-4

Radovi u ovom Zborniku podležu anonimnoj recenziji od strane dva recenzenta. Ocene iznesene u člancima objavljenim u ovom Zborniku lični su stavovi njihovih autora i ne izražavaju stavove uredništva ni institucija u kojima su autori zaposleni. Svi radovi u ovom Zborniku se objavljuju po pozivu, a njihovi autori imaju svojstvo pozvanih predavača na konferenciji.

DORĐE MARJANOVIĆ

PRIMENA SPORTSKIH PRAVILA U POSTUPCIMA RADI NAKNADE ŠTETE FUDBALERIMA KOJA JE PROUZROKOVANA RADNJOM DRUGIH SPORTISTA

Predmet ovog istraživanja jeste analiza značaja primene sportskih pravila radi utvrđivanja građanskopravnih posledica prouzrokovanih telesnim povređivanjem fudbalera od strane drugog sportiste tokom sportskih aktivnosti. U prvom delu rada, autor ukazuje na to da u slučaju vođenja postupka povodom ovog pitanja, sudovi prvenstveno imaju obavezu primeniti sportska pravila a tek eventualno i opšta pravila o naknadi štete. Autor analizira kako se u sudskoj praksi donosi zaključak da je štetna radnja u skladu sa sportskim pravilima, ukazuje na uočene nedostatke u primeni ovih propisa i predlaže moguće načine za otklanjanje negativne prakse. U drugom delu rada, autor prikazuje važnost sportskih pravila prilikom primene opštih pravila o naknadi štete ukoliko sud proceni da je štetna radnja protivna pravilima igre. Značaj sportskih pravila prepoznaje se u slučajevima kada je za prouzrokovanu štetu tužen i sportski klub za koji je sportista u vreme izvršenja štetne radnje nastupao. Autor zaključuje da sudovi imaju obavezu da činjenično stanje utvrde uzimajući u obzir sve specifičnosti sporta, a da prilikom primene pravnih normi, moraju voditi računa o obaveznosti sportskih pravila koja su propisana Zakonom o sportu, što je od značaja i za poštovanje autonomije sporta.

Ključne reči: sportska pravila, naknada štete, fudbal, autonomija sporta, odgovornost poslodavca

Dorđe Marjanović, master prava, doktorand Pravnog fakulteta Univerziteta u Kragujevcu, istraživač pripravnik Instituta za uporedno pravo u Beogradu, e-mail: dj.marjanovic@iup.rs. Rad je nastao u okviru naučnoistraživačkog rada Instituta za uporedno pravo koji finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije prema Ugovoru o realizaciji i finansiranju naučnoistraživačkog rada NIO u 2024. godini.

UVODNA RAZMATRANJA

Nasilničko ponašanje sportista tokom bavljenja sportskim aktivnostima može imati za posledicu izvršenje krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili drugom javnom skupu,¹ a u zavisnosti od pojavnog oblika nasilničkog ponašanja, intenziteta, kao i lica prema kome se vrši, takva radnja može biti uzrok štete, kako materijalne tako i nematerijalne.² Do nje može dovesti ne samo nasilničko ponašanje, već i radnja sportiste koja je u skladu sa pravilima sportske igre ili je deo uobičajenih rizika koji su svojstveni određenom sportu. Ukoliko je oštećeno lice, drugi sportista, šteta može biti većeg obima, s obzirom na to da takvo ponašanje može za posledicu imati telesne povrede koje bi ga sprečile da se uobičajeno bavi sportskim aktivnostima, kao i drugim profitabilnim delatnostima koje su u vezi sa njima.

U kojoj meri je pitanje prava naknade štete koja je proizašla radnjom protivničkog fudbalera značajno kao i koliko visina sudski priznate štete može biti velika, ukazuju nam primeri iz uporedne sudske prakse i doktrine. Ilustracije radi, slučaj koji se u tom smislu navodi kao jedan od najznačajnijih za englesku sudsku praksu,³ jeste postupak vođen zbog „starta“ fudbalera na utakmici rezervnih timova između Manchester junajteda (*Manchester United Football Club*) i Midlzbrea

¹ V. više: Nenad Đurđević, „Krivična odgovornost za nasilje i nedolično ponašanje na sportskim priredbama u Republici Srbiji“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 2, Split, 2010, 285–308; Veljko Turanjanin, Višnja Milekić, „Osnovni oblik krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili drugom javnom skupu kroz sudsku praksu“, *Glasnik Prava*, br. 3, Kragujevac, 2013, 54–70; Veljko Delibašić, Sanja Mandarić, „Criminal aspect of injuries in sport“, *Fizička kultura*, br. 1, Beograd, 2016, 105–114; Dejan Šuput, „Krivično delo nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu“, *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 1, Beograd, 2011, 69–85; Đorđe Marjanović, „Mera bezbednosti zabrane prisustvovanja sportskim priredbama“, *Međunarodna naučna konferencija – Izazovi i otvorena pitanja uslužnog prava* (ur. Dragan Vujisić), tom. I, 2023, 320–323. V. suprotno: Zoran Stojanović, *Komentar Krivičnog zakonika – 12. dopunjeno izdanje, prema stanju Krivičnog zakonika od 1. decembra 2019. godine i prema stanju zakonodavstva od 15. maja 2022. godine*, Službeni glasnik, Beograd, 2022, 1065. U aktuelnoj sudskoj praksi većinski je prihvaćen stav da sportisti mogu biti izvršioци krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili drugom javnom skupu, v. Vrhovni sud Srbije, Presuda br. Kzz. 644/20, od: 8. 9. 2020. godine.

² U pojedinim državama zasnovanim na anglosaksonskoj pravnoj tradiciji, u postupku radi naknade štete prouzrokovane sportisti tokom sportskih aktivnosti, priznato je i pravo na punitavnu štetu (drugačije: kaznena, retributivna, engl. *punitive damages*), koja domaćim zakonodavstvom nije predviđena, v. Cedric Vanleenhove, Jan De Bruyne, „Evolutions in the Enforcement of US Punitive Damages in England-The Case of Football Injuries“, *Denver Sports & Entertainment Law Journal*, br. 1, 2016, 250.

³ Presuda: *Benjamin Collet v Gary Smith and Middlesbrough Football and Athletics Company*, England and Wales High Court (Queen’s Bench Division), br. 6MA90460, 11. 8. 2008.

(*Middlesbrough Football Club's*) prilikom kog je fudbaler Mančester junajteda zadio takve povrede koje su ga u većoj meri onemogućile da nastavi karijeru. Visina dosuđene štete, u tom predmetu, iznosila je više miliona funti. Neki od poznatijih fudbalera koji su pretrpeli različite vidove povreda tokom bavljenja sportskim aktivnostima radnjom drugih sportista, a čije pravo na naknadu štete je analizirano u stranoj doktrini jesu: Aron Remzi (*Aaron James Ramse*),⁴ Alf-Inge Holand (*Alf-Inge Haaland*),⁵ Pol Elliot (*Paul Marcellus Elliott*)⁶ i Gordon Votson (*Gordon Watson*).⁷

U većini navedenih slučajeva, bilo da je o njima odlučivao sud, ili da se o njima u doktrini raspravljalo, osnovna pitanja koja su bila predmet razmatranja su: kakav je značaj sportskih pravila za utvrđivanje posledica štetnih radnji sportista, da li ova lica imaju pravo da potražuju naknadu štete koja je prouzrokovana za vreme sportske aktivnosti ponašanjem drugog sportiste, kako utvrditi granicu između prihvatljivog ponašanja tokom sportske aktivnosti i onog zbog kojeg bi bilo opravdano tužbom zahtevati naknadu štetu. Predmet ovog istraživanja jesu neka od ovih pitanja, na koja ćemo dati odgovor, u skladu sa načinom na koji su ona rešena od strane domaćeg zakonodavca. Iako je u inostranoj pravnoj doktrini sproveden veći broj istraživanja koja su imala sličan predmet kao i mi ovoga puta, nismo uočili veći broj takvih radova od strane domaćih autora,⁸ što ovom istraživanju daje još jedan značaj.

U ovom radu, nećemo se detaljnije baviti mogućnošću primene instituta dobrovoljnog pristanka oštećenika u slučajevima sportskih povreda,⁹ budući da bi

⁴ Adam Whyte, „Civil liability in sport: Aaron Ramsey“, *The International Sports Law Journal*, br. 1–2, 2010, 106–108.

⁵ Marc James, „The trouble with Roy Keane“, *Entertainment and Sports Law Journal*, br. 3, Nottingham, 2002, 72–92.

⁶ Simon Gardiner, Alexandra Felix, „Juridification of the Football Field: Strategies for Giving Law the Elbow“, *Marquette Sports Law Review*, br. 2, Marquette, 1995, 205–209.

⁷ Jack Anderson, „Recent developments in tort liability for foul play“, *The International Sports Law Journal*, br. 1–2, Haque, 2006, 43.

⁸ U domaćoj literaturi o građanskopravnim posledicama sportskih povreda v. više: Dragan Kostić, *Građanskopravna odgovornost sportista i sportskih organizacija*, Savremena administracija, Beograd, 1976; Nenad Đurđević, „Imovinska odgovornost organizatora sportskih priredbi i sportskih organizacija“ – doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 1991; Nenad Đurđević, „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 4, Split, 2012, 751–768; Miodrag Mićović, „Povreda sportskih pravila i odgovornost sportista za štetu“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 4, Split, 2015, 1039–1046.

⁹ O mogućoj primeni instituta dobrovoljnog pristanka oštećenika u slučaju sportskih povreda tokom sportskih aktivnosti v. više: Stojan Cigoj, *Komentar Zakona o obligacionim odnosima* (ur. Slobodan Perović), I knjiga, Beograd, 1995, 380; Jakov Radišić, *Obligaciono pravo*, Izdavačko preduzeće

to zahtevalo posebno sveobuhvatnije istraživanje. Opređenjenje da u ovom radu posebnu pažnju posvetimo pravu fudbalera na naknadu štete, a ne u većoj meri i pravu drugih sportista, proizilazi iz nemogućnosti obuhvatanja sportskih pravila svih sportova u jednom radu, dok smo u dostupnim presudama iz domaće sudske prakse uvideli da su tužioci bili upravo učesnici fudbalskih utakmica.

Cilj istraživanja jeste pregledni prikaz pravnih normi koje treba primeniti u postupcima koji se vode radi naknade štete koja je prouzrokovana sportistima prevashodno fudbalerima kao i njihovo tumačenje. Takođe, nastojimo uočiti eventualne nedostatke ovih normi, dati *de lege ferenda* predloge zakonodavcu sa ciljem daljeg poboljšavanja važećih rešenja, ali i ukazati na mogućnosti koje sudska praksa ima u postupcima koji bi se vodili povodom nekih od pitanja koja obrađujemo u ovom radu, a kako bi na što dosledniji način bile primenjene sve važeće norme – prevashodno one koje su sadržane u sportskim pravilima. Kako bi ostvarili ciljeve istraživanja, koristićemo dogmatski, normativni, uporedni kao i metod analiziranja pravnosnažnih sudskih presuda. U pogledu primene navedenih metoda, napominjemo da smo se u toku našeg istraživanja, radi kvalitetnije primene metoda analiziranja pravnosnažnih sudskih presuda, obratili većem broju nadležnih domaćih sudova, radi uvida u presude donete u postupcima radi naknade štete do koje je došlo tokom bavljenja sportskim aktivnostima. Zbog nemogućnosti efikasnog izdvajanja presuda od strane sudova, uvid smo izvršili u svega nekoliko koje su nam dostavljene, odnosno koje su već bile javno objavljene.

KOJA PRAVILA SUDOVI PRIMENJUJU U SLUČAJU PROUZROKOVANJA ŠTETE TOKOM SPORTSKIH AKTIVNOSTI?

U uvodnim članovima Zakona o obligacionim odnosima (u daljem tekstu ZOO), u odredbama kojima su propisana i neka od njegovih načela, zabranjeno je prouzrokovanje štete.¹⁰ Ono čemu zakonodavac ne može da se usprotivi i da zabrani jeste obavljanje delatnosti iz kojih šteta može proizilaziti.¹¹ Jedna od delatnosti u kojoj do štete neretko dolazi jeste sport, jer je sa bavljenjem sportskim aktivnostima neraskidivo povezana mogućnost telesnog povređivanja povodom koje mogu nastati i drugi oblici štete. U proteklim godinama pojedine pojave u

„Nomos“, Beograd, 2000, 224-226; Bojan Pajtić, Sanja Radovanović, Atila Dudaš, *Obligaciono pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad, 2018, 460.

¹⁰ Čl. 16, Zakona o obligacionim odnosima – *Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, br. 31/93, *Službeni list, SCG*, br. 1/03 – Ustavna povelja i *Službeni glasnik RS*, br. 18/20.

¹¹ Marija Karanikić Mirić, *Obligaciono pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2024, 93.

savremenom fudbalu pogodovale su povećanju broja situacija kod kojih dolazi do telesnog povređivanja fudbalera. Neki od uzroka telesnog povređivanja sportista jesu porast intenziteta fizičkih napora, povećanje agresivnijeg postupanja tokom sportskih aktivnosti kao i promena načina igranja fudbala, koja sada neretko uključuje veliki broj „dugačkih lopti“, u kojoj dolazi do kontaktne igre između sportista u vazduhu kada su moguće telesne povrede.¹² Ukoliko do štete tokom bavljenja fudbalom dođe, postavljaju se pitanja, da li se oštećeno lice može obratiti sudu opšte nadležnosti tužbom radi nadoknade štete, koja pravila će ovaj sud primenjivati, a na samom kraju da li uopšte sportisti mogu biti građanskoopravno odgovorni za štetu koju su prouzrokovali tokom sportske aktivnosti.

Opšta pravila o nadoknadi štete propisana su već navedenim ZOO. Prouzrokovanje štete predstavlja uz ugovor, sticanje bez osnova, poslovodstvo bez naloga i jednostranu izjavu volje izvor obligacija.¹³ Ipak, zakonodavac je prilikom donošenja Zakona o sportu (u daljem tekstu ZS), predvideo izuzetak od primene opštih propisa o naknadi štete ukoliko je ona prouzrokovana sportisti pri bavljenju sportskim aktivnostima. Pravom na naknadu štete nije obuhvaćena ona koja je izvršena radnjom koja je u skladu sa sportskim pravilima ili je rezultat uobičajenih opasnosti i rizika bavljenja određenom sportskom delatnošću.¹⁴ Navedeno rešenje, drugačije je od onog koje je sadržano u ZS iz 1996. godine.¹⁵ Prema tadašnjem rešenju, sportista bi imao pravo na naknadu štete ako bi mu povreda bila nanescena namernim ili grubim kršenjem sportskih pravila.¹⁶ Ono što je u oba rešenja isto, to je da sudovi prvo moraju utvrditi da li je došlo do kršenja sportskih pravila, što će prema oba rešenja značiti da sudovi imaju obavezu tumačenja i primene sportskih pravila.

Zakonodavac je prilikom donošenja aktuelnog ZS, definisao i sportska pravila, određujući kako donosioca istih tako i oblast materije koja se ovakvim

¹² S. Gardiner, A. Felix, op. cit., 199.

¹³ O izvorima obligacija v. više: S. Perović, „Teorija o izvorima obligacija“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, br. 2, Beograd, 1973, 241–253.

¹⁴ „Na odgovornost za štetu koju pretrpi sportista i sportski stručnjak pri bavljenju sportskim aktivnostima, odnosno obavljanju stručnog rada u sportu ili je prouzrokuje drugom licu primenjuju se opšta pravila o odgovornosti za štetu. Pravom na naknadu štete ne obuhvata se ona šteta koja je, u skladu sa sportskim pravilima, rezultat uobičajenih opasnosti i rizika bavljenja određenom sportskom aktivnošću, odnosno obavljanja određenog stručnog rada u sportu“, čl. 17, Zakona o sportu, *Službeni glasnik RS*, br. 10/16.

¹⁵ „Sportista kome drugi takmičar pri takmičenju nanese telesnu povredu ima pravo na naknadu štete, ako mu je povreda nanescena namernim ili grubim kršenjem sportskih pravila“, čl. 17 Zakona o sportu, *Službeni glasnik RS*, br. 52/96.

¹⁶ O ovom rešenju v. više: Nenad Đurđević, *Komentar Zakona o sportu*, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 1997, 29–35.

propisima može regulisati. Sportska pravila su ona koja su utvrđena opštim aktima nadležnih nacionalnih sportskih saveza, kojima se uređuje obavljanje sportskih aktivnosti i delatnosti i ostvarivanje utvrđenih sportskih ciljeva.¹⁷ Ograničenje je učinjeno u pogledu pravnih odnosa koji mogu biti regulisani od strane nadležnih sportskih organizacija, a to se odnosi na sportske aktivnosti i delatnosti. Primena sportskih pravila ne proizilazi samo iz već analizirane norme Zakona o sportu, već i iz toga što se ovim zakonom upućuje na neposrednu primenu sportskih pravila.¹⁸ Tek ukoliko sud utvrdi tumačenjem sportskih pravila da šteta nije prouzrokovana radnjom koja je u skladu sa sportskim pravilima rezultat uobičajenih opasnosti i rizika, sudovi će primeniti pravila ZOO o odgovornosti za naknadu štete. Prepuštanje sportskim organizacijama da regulišu odnose u navedenim oblastima, smatramo nije posledica, nezainteresovanosti države za regulisanjem istih od strane zakonodavca, već se radi o odredbi kroz koju se izričito priznaje autonomija sporta i određuje jedan deo nadležnosti sportskih organizacija. Upravo se jedan od najznačajnijih vidova ostvarivanja autonomije sporta ostvaruje kroz prepuštanje nadležnosti sportskim organizacijama da regulišu pravila sportske igre, u čemu su ograničene zabranom propisivanja onih pravila koja bi narušavala javni red i mir (engl. *breaches of the peace*).¹⁹

Kao sporno pitanje može se postaviti da li je u svakoj situaciji pri kojoj je sportista izvršio radnju koja je objektivno u skladu sa pravilima sportske igre opravdano odstupiti od primene opštih pravila o naknadi štete. Primera radi, ukoliko je šteta prouzrokovana zloupotrebom sportskih pravila, pri situaciji kada sportista usled različitih skrivenih unutrašnjih motiva ima nameru da povredi drugog sportistu radnjom koja je objektivno u skladu sa pravilima igre. Ukoliko zaključak donosimo uz isključivu primenu jezičkog metoda, u slučaju da je šteta prouzrokovana radnjom koja je u skladu sa sportskim propisima neće biti primenjena opšta

¹⁷ Čl. 3, st. 1, tač. 28 Zakona o sportu, *Službeni glasnik RS*, br. 10/16.

¹⁸ „Organizacije u oblasti sporta ostvaruju svoje ciljeve i obavljaju sportske aktivnosti i sportske delatnosti u skladu sa zakonom, sportskim pravilima, potvrđenim konvencijama u oblasti sporta i principima utvrđenim u dokumentima međunarodnih organizacija čija je članica Republika Srbija. Sportska pravila neposredno se primenjuju na sva lica koja su, neposredno ili posredno, obuhvaćena nadležnostima nadležnog nacionalnog sportskog saveza. Nadležni nacionalni sportski savezi usaglašavaju svoja sportska pravila sa sportskim pravilima nadležnog međunarodnog sportskog saveza, a u slučaju da nisu usaglašena ili da nadležni nacionalni sportski savez nije doneo odgovarajuća sportska pravila, neposredno se primenjuju sportska pravila nadležnog međunarodnog sportskog saveza, osim ako nisu u skladu sa ovim zakonom“, čl. 6 Zakona o sportu, *Službeni glasnik RS*, br. 10/16.

¹⁹ Jean Loup Chappelet, „The autonomy of sport and the EU“, *EU Sports Law and Policy* (ed. Jack Anderson, Richard Parrish, Borja Garcia), Cheltenham–Northampton, 2018, 168.

pravila iz ZOO, što bi moglo otvoriti prostor ovakvim radnjama. U domaćoj pravnoj doktrini, takođe je istaknuto mišljenje da je nužan uslov odgovornosti sportista povreda sportskih pravila,²⁰ odnosno da sportista pristankom na učešće u sportskim aktivnostima, pristaje i na štetu koja redovno proizilazi iz radnji sportista koje su usklađene sa sportskim pravilima.²¹

Za razliku od ovakvih stavova, primećujemo da je u jednoj starijoj inostranoj sudskoj presudi, zauzet drugačiji zaključak, prema kome poštovanje pravila sportskog takmičenja, u uslovima nepažnje i nemara takmičara, ne može da bude osnov isključenja odgovornosti za štete koje tom prilikom prouzrokuju sportisti, naročito ukoliko se sportista ponašao nepažljivo.²² Mišljenja smo da u prilog opredeljenju primene opštih pravila o odgovornosti za naknadu štete idu i osnovni pravni i etički principi sportskog i građanskog prava: fer-plej (*fair play*) i zabrana zloupotrebe prava. Stava smo da bi zakonodavac radi pravne sigurnosti trebalo da izmenom uslova za neprimenjivanje opštih pravila o odgovornosti za štetu, učini mogućim da sud pod opšte propise o odgovornosti za štetu podvede radnje koje su u skladu sa sportskim pravilima, ali su preduzete kako bi subjekti zloupotrebljavajući ista prouzrokovali štetu, a oslobodili se odgovornosti. Ukoliko bi se zakonodavac opredelio da usvoji ovakav predlog, kao kritika bi se mogla uputiti mogućnost različitih tumačenja pravila igre, a samim tim i ostvarivanje segmenta autonomije sporta prema kojoj su sportske organizacije ovlašćene da ih propisuju. Ipak, mišljenja smo da bi upravo u prilog autonomiji sporta mogla ići mogućnost utvrđivanja građanskopravne odgovornosti za svaki vid zloupotrebe sportskih pravila. Kako bi do ovakvog ishoda došlo, bilo bi neophodno da sudska praksa bude dosledna u tumačenju sportskih pravila.

Osvrt na postupanje domaće sudske prakse u postupcima radi naknade štete fudbalerima – način primene sportskih pravila

U postupcima koji se vode radi naknade štete fudbaleru kome je ona prouzrokovana tokom sportskih aktivnosti, obaveza suda jeste da utvrdi da li je takva radnja u skladu sa sportskim pravilima ili je šteta rezultat uobičajenih sportskih rizika. U tom smislu, ono što sudovi prvo moraju utvrditi jeste priroda radnje kojom je šteta prouzrokovana, odnosno da li je sporna radnja sportiste u skladu sa sportskim pravilima. U ovom delu rada, opredelili smo se prikazati nekoliko presuda

²⁰ M. Mićović, op. cit., 1039–1046.

²¹ M. Karanikić Mirić, op. cit., 659.

²² V. više: D. Kostić, op. cit., 54.

sa skraćenim činjeničnim opisom, a sa ciljem približavanja načina na koji sudovi primenjuju odredbe Zakona o sportu, sportskih pravila i opštih pravila o naknadi štete. Nakon prikazivanja činjeničnog stanja i odluke suda sa posebnim osvrtom na onaj deo presude u kome sudovi u obrazloženju upućuju na sportska pravila, osvrnućemo se na osnovne probleme koji su uočeni primenom metoda analiziranja pravnosnažnih sudskih presuda.

U postupku koji je vođen pred Osnovnim sudom u Novom Sadu, tužilac koji je na sportskoj priredbi nastupao kao fudbaler tražio je naknadu štete do koje je došlo za vreme bavljenja sportskim aktivnostima. U postupku je utvrđeno da je do povrede došlo teškim kršenjem pravila sportske igre, koje se sastojalo u tome što je protivnički fudbaler prilikom uklizavanja na loptu, nju uspešno i izbio ali u nastavku klizećeg starta udario je desnu, stajaću nogu tužioca. Tokom postupka utvrđeno je da je sportista zadobio telesne povrede, kao i da je trpeo fizičke bolove, dok je mogućnost bavljenja fudbalom u velikoj meri postalo otežano. Prvostepeni i drugostepeni sud su pri ovakvom činjeničnom stanju doneli različite presude. Tokom trajanja postupka, doneta je prvostepena presuda kojom se tužbeni zahtev usvaja (dosuđena je naknada za: pretrpljene duševne bolove zbog umanjavanja životne aktivnosti, za pretrpljeni fizički bol, za pretrpljeni strah, kao i za pretrpljene duševne bolove zbog naruženosti). Ipak, nakon što je drugostepeni sud, ovu presudu ukinuo, pravnosnažnom sudskom presudom, tužbeni zahtev je odbijen. Odlučujući argumenti izneti za ovakav konačan stav suda bili su: prilikom starta tuženog fudbalera, njegov cilj je bila lopta, a ne da telesno povredi drugog sportistu, radilo se o uobičajenom startu kako za najviše nivoe takmičenja tako i za niže (amaterske) lige, način i granice dozvoljenog ponašanja sportiste uređuju pravila igre koja sadrže i sankcije za povredu tih pravila igre.²³ U navedenoj presudi, sud u pogledu sportskih pravila posebno ukazuje: „Način i granice u kojima sportisti odmeravaju svoje telesne sposobnosti određuju pravila pojedine igre ili takmičenja. Bez sumnje sportisti su dužni poštovati ta pravila. Po pravilu je već u tim takmičenjima određena i sankcija za sve one učesnike koji pravila igre ne poštuju. Već za vreme samog takmičenja, a i kasnije u najrazličitijim disciplinskim postupcima se sportistima i sportskim klubovima zbog nepoštovanja pravila igre izriču se sankcije čiji je cilj da se na sportistu utiče tako da bi pravila igre bila poštovana. Bez sumnje, pravila igre imaju odlučujući uticaj na određivanje granica dozvoljenog i nedozvoljenog ponašanja. Ta pravila sportisti moraju poštovati jer se inače mogu dovesti u situaciju da ako određena povreda pravila igre ima za posledicu i povredu drugog sportiste, da će morati nastalu štetu da nadoknade.“

²³ Presuda, Osnovni sud u Novom Sadu, br. P. 4338/2016, od 11. 12. 2017.

Još jedan postupak u domaćoj sudskoj praksi izazvao je različita tumačenja od strane prvostepenog i drugostepenog suda. Sporna situacija desila se u 75. minutu jedne fudbalske utakmice, kada je nakon „klizećeg starta“ koji je bio nedozvoljen, prouzrokovana posledica u vidu teške telesne povrede. Prvostepeni sud – Osnovni sud u Kruševcu je zauzeo stav u presudi kojim se na ovakvo činjenično stanje primenjuju opšta pravila o odgovornosti za štetu, dok je drugostepeni sud bio mišljenja da se radnja tuženog sportiste može kvalifikovati kao radnja u duhu sportske igre. Odlučujući argumenti zbog kojih je prvostepeni sud usvojio tužbeni zahtev proizašli su iz tumačenja čl. 12 Fifa pravila fudbalske igre za 2013. i 2014. godinu, usled čega je sud smatrao da grub klizeći start direktno na stajnu nogu ne može biti podveden poj pojmom uobičajenih rizika svojstvenih fudbalu. Drugostepeni sud – Apelacioni sud u Kragujevcu bio je drugačijeg mišljenja, prema njemu sud je smatrao da nije postojala namera za prouzrokovanjem telesne povrede, već za izbacivanjem lopte dok je ocenjeno i da je fudbal gruba igra. Vrhovni sud, bio je istog mišljenja kao prvostepeni sud, uz konstataciju da je u pitanju bio bezobziran start.²⁴

Navedene dve presude, iako sa različitim ishodom povezuje okolnost da je prouzrokovana šteta u uzročnoj vezi sa sportskim aktivnostima i samom sportskom igrom. U domaćoj sudskoj praksi uočene su i presude u kojima do štete nije došlo takvim aktivnostima već radnjama koje se mogu smatrati nasilničkim ponašanjem koje nije u bilo kakvoj vezi sa sportskom igrom, osim što je do takve radnje došlo tokom sportske priredbe između učesnika sportskih aktivnosti. U postupku vođenim pred Osnovnim sudom u Kruševcu, sud je utvrdio da je tokom trajanja utakmice, došlo do konflikta između dvojice fudbalera iz suparničkih ekipa. Tom prilikom je tuženi iznenada, bez bilo kakvog povoda čeonim delom svoje glave udario tužioca u predelu nosa, nakon čega je on i pao. Do navedenog incidenta došlo je van bilo kakvog konteksta igre. U smislu navedenog činjeničnog stanja, sud je usvojio tužbeni zahtev, i opredelio nematerijalnu štetu.²⁵ Sudovi bi trebalo nesporno da primene opšta pravila o naknadi štete i ukoliko je radnjom fudbalera na sportskoj priredbi izvršeno krivično delo. I pored toga, uočavamo nedostatak presuda u kojima je sud usvojio potpuno ili delimično imovinskopravni zahtev oštećenog u postupcima vođenim zbog nasilničkog ponašanja fudbalera na sportskoj priredbi. U jednoj od nama dostupnih presuda, sud se opredelio da donese odluku o delimičnom usvajanju zahteva oštećenog lica za naknadu štete.²⁶

²⁴ Presuda, Vrhovni sud Republike Srbije, br. Rev. 5903/2020, presuda od 13. 5. 2021.

²⁵ Presuda, Osnovni sud u Kruševcu, br. P. 2/18, presuda od 5. 8. 2019.

²⁶ Presuda, Apelacioni sud u Novom Sadu, br. Kž1 261/24, presuda od 8. 8. 2024.

Analizirajući relativno manji broj presuda iz domaće sudske prakse, primetno je da tumačenja prvostepenog i drugostepenog suda u pogledu usklađenosti radnje sportista sa pravilima sportske igre znaju biti različita. Uzrok tome prvenstveno vidimo u načinu tumačenja sportskih pravila. Način tumačenja standardnog rizika za fudbal pri istom činjeničnom stanju kod prvostepenog i drugostepenog suda može biti različit, što može prouzrokovati i eventualni strah kod oštećenog u pogledu krajnjeg ishoda postupka. U samim presudama čini nam se nisu u dovoljnoj meri precizirane odredbe sportskih pravila koje su radnjom sportiste prekršene. Iako je u prvonavedenoj presudi detaljno ukazano na značaj pravila sportske igre, po našem mišljenju nedovoljno se ukazuje na pravila konkretne fudbalske igre (fudbala), odnosno na konkretan propis, dok se samim tim i nedovoljno obrazlaže zbog čega se smatra da je došlo do kršenja pravila igre, koje i nije navedeno. Bez namere da donosimo generalni zaključak, ukazujemo da sudovi moraju voditi računa o obaveznosti propisa koji ispunjavaju uslov da se smatraju sportskim pravilima, i da se to od sudova može očekivati u različitim sudskim sporovima. U suprotnom, moguće je da sudska presuda sadrži pogrešnu primenu materijalnopравnih odredaba.

Mogući uzroci i načini prevazilaženja problema u primeni sportskih pravila u parničnim postupcima radi naknade štete fudbalerima

U skladu sa priznatom ulogom koju sport ima u ostvarivanju različitih društvenih i individualnih funkcija,²⁷ nije iznenađujuće opredeljenje zakonodavca, da izričito odstupa od primene opštih pravila za naknadu štete ukoliko je ona proizašla iz radnje koja je u skladu sa sportskim pravilima. Radi očuvanja autonomije sporta od izuzetnog je značaja da sportske organizacije slobodno ustanovljavaju, vrše izmene ali i tumače pravila koji se primenjuju u njihovom sportu.²⁸ Ipak, ono što može predstavljati odstupanje od potpune autonomije sporta jeste da u slučaju pokretanja sudskog postupka zbog prouzrokovanja štete tokom sportskih aktivnosti, subjekti tumačenja sportskih propisa, nisu njegovi donosioci već sudovi opšte nadležnosti. Ne samo da sudovi opšte nadležnosti treba radi pravilne primene materijalnopравnih odredaba, da tumače sportska pravila, već se od njih iziskuje i razumevanje „kulture“ sportske igre, a kako bi na ispravan način činjenično stanje

²⁷ V. Zoran Vuković, „Društvena vrednost sporta“, *Zbornik radova – XXI vek usluga i uslužnog prava* (ur. Miodrag Mićović), , Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2018, 165–172.

²⁸ Nenad Đurđević, „Autonomija sporta – obaveznost sportskih pravila međunarodnih sportskih saveza na nacionalnom nivou“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta Univerziteta u Splitu*, br. 2, Split, 2018, 291.

mogli podvesti pod pojmove *rezultat uobičajenih opasnosti i rizika bavljenja određenom sportskom aktivnošću* a koji su upotrebljeni u Zakonu o sportu.

Osnovnu slabost navedenog rešenja vidimo u tome što ispravno tumačenje i razumevanje pravila igre mogu učiniti samo donosioci takvih pravila, odnosno sportski stručnjaci kao i stručnjaci u oblasti sporta, koji u svakodnevnom radu ova pravila i primenjuju. Iz navedenog može proizilaziti i određeni vid pravne nesigurnosti koju sportisti mogu imati s obzirom na to da ne mogu unapred znati na koji način će se u sudskoj praksi tumačiti pojmovi „uobičajene opasnosti i rizici bavljenja sportskom aktivnošću“, zbog koje se mogu opredeliti da ne pokreću parnični postupak. Način shvatanja ovih pojmova može u bitnome biti drugačiji u zavisnosti da li ih tumače sportski stručnjaci ili sudovi opšte nadležnosti. Nesumnjivo, prednost ovakvog rešenja jeste da se putem građanskog sudskog postupka najpre može ostvariti pravo na naknadu štete. U tom smislu ipak je nužno da sportska pravila tumače sudovi opšte nadležnosti, čime se štiti pravo sportskih organizacija da regulišu pravila igre, a samim tim i ovaj segment autonomije sporta.

U kojoj meri je težak zadatak pred subjektima primene sportskih pravila kao i pravila sportske igre kada govorimo o fudbalu, ukazuju nam pojedine presude inostranih sudova i stavovi zauzeti u njima. U engleskoj sudskoj praksi se podseća da sud ne treba da zaboravi da je fudbal igra koja uključuje jak fizički kontakt između protivničkih fudbalera, da se fudbal igra velikim intenzitetom kao i da igrači moraju donositi odluke veoma brzo. Za razliku od fudbalera koji odluke donose u veoma dinamičnom okruženju sportske igre, subjekat koji gleda snimak sporne situacije radi vršenja procene ispravnosti i dozvoljenosti neke radnje ima daleko povoljniji položaj nego sportista u vreme izvršenja same radnje.²⁹ U nemačkoj sudskoj praksi uočavamo sporne situacije koje bi mogle izazvati dileme i u domaćoj praksi. Pre svega mislimo na mogućnost da se sudovi susretnu sa predmetima sa činjeničnim stanjem, kod kojih je fudbaler namerno prekršio sportsko pravilo i „startovao na protivničkog fudbalera“ u nameri sprečavanja postizanja gola do čega bi izvesno došlo da takva nedozvoljena radnja nije preduzeta (nem. *Notbremse Fußball*).³⁰ Iako različiti pravni sistemi sadrže određene specifičnosti u pogledu pravila koja se odnose na naknadu štete koja je prouzrokovana tokom sportskih aktivnosti, u svim tim državama zajednička jeste potreba za ispravnim tumačenjem pravila sportske igre i uobičajenih opasnosti koji su svojstveni određenom sportu. U tom smislu, sagledavanje uporednopravne prakse može imati značaj za saznanje

²⁹ Presuda, Fulham Football Club and Jordan Levi Jones, England and Wales High Court (Queen's Bench Division), br. CF066/2021, 18. 5. 2022.

³⁰ Presuda, Oberlandesgericht München, br. U-3523/08, 25. 2. 2009.

načina na koji se u drugim državama prevazilaze mogući problemi, a samim tim i za predlaganje rešenja za postupanje subjekata u Republici Srbiji.

U smislu prethodno navedenog, najviše pažnje izazvao nam je način postupanja engleskih sudova. Radi pojednostavljenijeg načina razumevanja pravila sportske igre i određenih pojedinosti iste, u engleskoj sudskoj praksi u postupcima koji se vode radi naknade štete prouzrokovane radnjom drugom sportiste, primetno je učestće sudijskih eksperata (*eminent former football referee*), koji su registrovani od strane nadležnih i međunarodnih sportskih organizacija. Navedeno ne treba da čudi s obzirom na to da ova lica na najkvalitetniji način mogu pomoći sudu u razumevanju: standardnog postupanja sportiste u situacijama analognim onoj koja je dovela do spora, dinamike igre i uobičajenog stepena agresivnog ponašanja koje je varijabilno (pojave koje primera radi mogu usloviti promene su: rang sportskog takmičenja, rezultatski značaj utakmice, vremenski interval kada je došlo do sporne situacije, istorijat rivaliteta između dva kluba). Takođe, sudijski eksperti mogu pružiti doprinos sudu u utvrđivanju namere sportiste i davanju odgovora na pitanje da li je ona bila takva da se drugi sportista telesno povredi.

U dostupnoj domaćoj sudskoj praksi, primetno je da značajan doprinos proizilazi iz različitih medicinskih veštačenja s obzirom na to da se na osnovu njih eventualno može doći do zaključka o intenzitetu i jačini udarca, tačnog mesta udarca, a što bi pomoglo sudu da dođe do zaključka o nameri koju je sportista imao. U već navedenoj presudi Vrhovnog suda Srbije,³¹ ovaj sud je do zaključka o potrebi primenjivanja opštih pravila o naknadi štete došao uz pomoć nalaza i mišljenja veštaka medicinske struke. Iz obavljenog veštačenja proizašlo je da je jačina uklizavanja tuženog fudbalera bila takva da je dovela do lomljenja kostiju što za fudbal nije karakteristično. Do istog zaključka bi sud primera radi mogao doći ukoliko je fudbaler tokom klizećeg starta podigao svoju nogu do predela protivničkog kolena i jačim intenzitetom ga udario. U još jednoj već analiziranoj presudi, značaj medicinskog veštačenja vidimo iz činjenice da se iz njega moglo zaključiti da bi nošenje štitnika za potkolenicu od strane oštećenog smanjilo delovanje spoljašnje sile.³² U pogledu mogućnosti korišćenja različitih veštačenja u ovim postupcima, domaća sudska praksa bi morala da vodi računa o tome da predmet veštačenja jesu činjenice o kojima nema stručna znanja, ali ne i pravni propisi, pa makar to bila i sportska pravila. Kako bi znanja lica koja imaju stručna znanja iz različitih oblasti bila u većoj meri značajna u postupcima koji bi se vodili radi naknade štete prouzrokovane tokom sportske aktivnosti, lica bi trebalo da na što kvalitetniji način analiziraju sve značajnije odredbe sportskih pravila. U ovom

³¹ Presuda, Vrhovni sud Republike Srbije, br. Rev 5903/2020, od 13. 5. 2021.

³² Presuda, Osnovni sud u Novom Sadu, Br. P. 4338/2016, od 11. 12. 2017.

slučaju, naročito one koje se odnose na pravila kojima se propisuju norme u nameri sprečavanja štete ili povećanja njenog obima.

Iako smo ukazali na moguće teškoće u tumačenju sportskih propisa i pravila sportske igre, u doktrini se ističe i da je jedna od osnovnih prednosti fudbala u odnosu na druge sportove, postojanje malog broja pravila, koja nisu u bitnome menjana u odnosu na 1863. godinu, kada je Ebenezer Kob Morli (engl. *Ebenezer Cobb Morley*) sačinio osnovna pravila ove sportske igre.³³ U smislu navedenog, sudovi će imati lakši zadatak u tumačenju pravila fudbalske igre nego drugih sportova, što ne isključuje mogućnost različitih nedoumica koje se mogu pojaviti i u slučaju fudbala. Prednost domaćeg rešenja jeste i to što je zakonodavac jasno definisao sportska pravila kao i njihov pravni značaj u postupcima radi naknade štete sportistima, što neke druge države poput Češke Republike nisu na takav način svojim zakonodavstvima učinile.³⁴

MOGUĆI ZNAČAJ SPORTSKIH PRAVILA U UTVRĐIVANJU ODGOVORNOSTI SPORTSKOG KLUBA ZA ŠTETU KOJU FUDBALER PROUZROKUJE PROTIVNIČKOM SPORTISTI

Nakon što sudovi utvrde da radnja sportiste kojom je prouzrokovana šteta nije u skladu sa sportskim pravilima, odnosno da šteta nije rezultat uobičajenih rizika i opasnosti svojstvenih određenom sportu, postojaće uslovi da se primene opšta pravila o naknadi štete. Međutim, kako je šteta prouzrokovana tokom bavljenja sportom kao specifičnom delatnošću, postavlja se pitanje, mogućeg značaja sportskih pravila i prilikom primene opštih pravila o naknadi štete. Kao jedno od pitanja koje nam se učinilo naročito značajnim izabrali smo mogući značaj sportskih pravila prilikom primene opštih odredaba o odgovornosti privrednog društva za štetu koju prouzrokuje zaposleni trećem licu. Praktični značaj analiziranja navedenog pitanja vidimo u tome što bi u slučaju da oštećeni to pravo imao, sasvim sigurno imao interes da štetu potražuje i od sportskog kluba za koji je sportista-štetnik nastupio, a iz razloga većeg stepena sigurnosti da će dosuđenu naknadu štete uspešno naplatiti. U nama poznatoj domaćoj doktrini, navedeno pitanje bilo je predmet analiziranja ali u vremenskom periodu kada radnopravni položaj sportista nije bio u potpunosti jasan, odnosno kada ugovori koje sportisti zaključuju sa sportskim organizacijama nisu bili definisani na način na koji je to trenutno slučaj.³⁵

³³ S. Gardiner, A. Felix, op. cit, 209.

³⁴ O postupanju sudske prakse u Češkoj Republici u pojedinim postupcima u kojima su fudbaleri zahtevali naknadu štete prouzrokovane tokom sportske priredbe v. Michal Kralik, „Civil liability of sports participants for sports-related injuries in the Czech Republic“, *The International Sports Law Journal*, Vol. 13, 2015, 176–187.

³⁵ D. Kostić, op. cit., 94–101.

U smislu, postavljenog predmeta istraživanja, moguće je da značaj sportskih pravila nije samo u oceni da li će biti primenjena opšta pravila o naknadi štete, već ona mogu imati značaj i prilikom primenjivanja pojedinih odredbi ZOO. U skladu sa pravilima sadržanim u ovom zakonu, ukoliko je šteta prouzrokovana od strane zaposlenog trećem licu, moguće je da za takvu štetu, odgovara i poslodavac.³⁶ Shodno uslovima sadržanim u ZOO, kako bi se utvrdila odgovornost sportske organizacije, bilo bi potrebno odgovoriti na pitanje da li se može smatrati da je sportista-štetnik bio zaposlen kod tuženog poslodavca u vreme preduzimanja štetne radnje kao i da li je štetna radnja sportiste preduzeta tokom sportske aktivnosti postupak koji se može smatrati da je preduzet na radu ili u vezi sa radom.

U pogledu prvog uslova potrebnog radi utvrđivanja odgovornosti poslodavca za štetu koju zaposleni prouzrokuje trećem licu, čini se da zakonodavac ima stav o mogućnosti postojanja ovakvog pravnog odnosa između kluba i sportiste. Navedeno proizilazi iz tumačenja Zakona o sportu prema kojem, sportisti profesionalci sa sportskim organizacijama moraju imati zaključen ugovor o radu.³⁷ U proteklim godinama, u domaćoj i međunarodnoj pravnoj doktrini, odnosno praksi pre svega Evropskog suda pravde, u potpunosti je prihvaćeno mišljenje da se pojedine kategorije sportista smatraju radnicima.³⁸ Kao što to proizilazi i iz Zakona o sportu, to su prevashodno profesionalni sportisti koji imaju sva prava, obaveze i odgovornosti koje su predviđene Zakonom o radu, osim ukoliko posebnim propisima (Zakonom o sportu ili posebnim pravilima međunarodnog sportskog saveza) nije drugačije utvrđeno. Specifičnost radnopravnog položaja profesionalnih sportista postoji u pogledu: vremenskog trajanja ugovora, forme ugovora o radu, prava na zaradu, radnog vremena, prava na odmor i odsustva...³⁹ Međutim, u pogledu odgovornosti poslodavca za štetu koju zaposleni prouzrokuje trećem licu, ne postoji posebna norma koja bi u slučaju sporta predstavljala izuzetak od opšteg pravila.

³⁶ „Za štetu koju zaposleni u radu ili u vezi sa radom prouzrokuje trećem licu odgovara preduzeće u kome je zaposleni radio u trenutku prouzrokovanja štete, osim ako dokaže da je zaposleni u datim okolnostima postupao onako kako je trebalo“, v. čl. 170 Zakona o obligacionim odnosima – *Službeni list SFRJ*, br. 29/78, 39/85, 45/89 – odluka USJ i 57/89, *Službeni list SRJ*, br. 31/93, *Službeni list SCG*, br. 1/03 – Ustavna povelja i *Službeni glasnik RS*, br. 18/20.

³⁷ Čl. 10, st. 2, Zakona o sportu, *Službeni glasnik RS*, br. 10/16.

³⁸ Vanja Smokvina, „Profesionalni sportaši i posebnost njihova radnopravnog odnosa – u prilog raspravi o Zakonu o sportu“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, br. 2–3, Zagreb, 2023, 291–313.

³⁹ O posebnosti radnopravnog položaja profesionalnih sportista u Republici Srbiji v. više: Aleksandra Mulasmajić, „Specifičnost radnog odnosa sportista u odnosu na opšti režim radnih odnosa“, *Glasnik prava*, br. 2, Kragujevac, 2023, 67–79; Bojan Urdarević, Jovana Misailović, „Ugovorni status sportista u Republici Srbiji“, *Srpski fudbal – uporednopravni izazovi i perspektive* (ur. Miloš Stanić, Dejan Šuput), Beograd, 2023, 225–239.

Ukoliko fudbaler ima zaključen ugovor o radu sa sportskom organizacijom, jasno je da će uslov koji se odnosi na status zaposlenog biti ostvaren.

U praksi, moguće su i situacije kada se sa profesionalnim sportistom ne zaključi ugovor o radu, već ugovor o bavljenju sportom. Ovaj ugovor zaključuje se sa sportistima amaterima i prema prihvaćenom mišljenju u domaćoj doktrini nema elemente niti jednog ugovora predviđenog Zakonom o radu.⁴⁰ Zakonodavac je definisao sportistu profesionalca kao lice koje se bavi sportskom aktivnošću kao jedinim ili osnovnim zanimanjem.⁴¹ Sportistom profesionalcem ovaj zakon smatra i druge sportiste koji imaju status profesionalnog sportiste u skladu sa sportskim pravilima nadležnog međunarodnog sportskog saveza. Krovna međunarodna organizacija u fudbalu, Pravilnikom Fifa o statusu i transferima igrača u fudbalu, profesionalnog sportistu definiše kao lice koje s klubom ima ugovor u pisanoj formi i za igranje fudbala plaćen je više od iznosa troškova koje stvarno napravi po tom osnovu. U skladu sa prethodno navedenim pravilima, pravna priroda ugovora koji sportista ima zaključen, nije konstitutivni element pojma profesionalnog sportiste, iako je nezaključivanje ugovora o radu sa takvim sportistom kažnjivo kao prekršaj.

U smislu prethodno navedenih specifičnosti radnopravnog položaja sportista, postavlja se pitanje da li će uslov „zaposlenja“ koji je neophodan za utvrđivanje odgovornosti sportista biti ispunjen kada profesionalni sportista nema zaključen ugovor o radu, već ugovor o bavljenju sportom. Drugim rečima da li će presudna za utvrđivanje pravne prirode odnosa između kluba i sportiste biti okolnost da se sportista smatra profesionalcem ili da ima zaključen ugovor o radu. Ukoliko bismo pojam zaposlenog iz odredbe o odgovornosti poslodavca za štetu koju zaposleni prouzrokuje trećem lice ekstenzivno proširili⁴² i na navedeni ugovor o bavljenju sportom, došli bismo do zaključka o mogućoj odgovornosti poslodavca bilo da sa sportistom ima zaključen ugovor o radu ili ugovor o bavljenju sportom. Ipak, kako priroda ovog ugovora još uvek nije u potpunosti jasna, mišljenja smo da bi i ovakav zaključak bio preuranjen. Naročito, što bi takvo tumačenje u bitnome bilo u suprotnosti sa pojedinim oblicima i karakteristikama amaterskog bavljenja sportom. Iako se pojam zaposlenog iz odredbe kojom se reguliše odgovornost poslodavca u doktrini tumači ekstenzivno, smatramo da bi u pogledu odgovornosti sportske organizacije za amaterskog sportistu

⁴⁰ Miroslav Sever, „Pravna priroda ugovora o bavljenju sportom“, *Srpski fudbal – uporednopravni izazovi i perspektive* (ur. Miloš Stanić, Dejan Šuput), Beograd, 2022, 134; Nenad Đurđević, Miodrag Mićović, Zoran Vuković, *Ugovori u sportu*, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2015, 83.

⁴¹ Čl. 3, st. 1, tač. 9 Zakona o sportu, *Službeni Glasnik RS*, br. 10/16.

⁴² O odgovornosti poslodavca za štetu koju prouzrokuje zaposleni v. Marija Karanikić Mirić, „Granice odgovornosti poslodavca za zaposlenog“, *Kaznena reakcija u Srbiji X deo* (ur. Đorđe Ignjatović), Beograd, 2020, 161–183.

morali sprovesti sveobuhvatnije istraživanje u kome bi veću pažnju posvetili ovom ugovornom odnosu. U tom smislu naročitu pažnju treba posvetiti pitanjima kao što su npr. da li je pravni odnos između sportiste amatera i sportske organizacije zasnovan na principu subordiniranosti, odnosno da li bi bilo pravično rešenje da sportska organizacija koja ne ostvaruje prihod od bavljenja sportskim aktivnostima bude odgovorna za naknadu štete koju prouzrokuje zaposleni. Drugi način na koji bi mogli utvrditi odgovornost poslodavca za štetu koju prouzrokuje zaposleni, nije da sagledavamo prirodu zaključenog ugovora između sportiste, već da utvrdimo da li je štetnik profesionalni sportista. Mišljenja smo da postupci sportskih organizacija koji za ishod imaju kršenje odredbe Zakona o sportu ne bi smeli za posledicu imati neprimenjivanje onih zakonskih odredbi koje bi bile primenjene da su sportske organizacije postupile po pravilima sadržanim u Zakonu o sportu i zaključile ugovor o radu, što su u obavezi da urade sa profesionalnim sportistima. Ukoliko bi zaključili suprotno, sportske organizacije bi imale još jedan dodatan motiv da umesto ugovora o radu kršeći ZS, zakluče sa sportistom ugovor o bavljenju sportom. U tom smislu, sudovi bi morali primeniti odredbe o odgovornosti poslodavca za štetu koju prouzrokuje radnik trećem licu, u slučaju povreda prouzrokovanih od strane fudbalera, koji imaju zaključen bilo koji od ugovora predviđenih Zakonom o sportu, ali se mogu smatrati profesionalnim sportistima. Izazov pred subjektima primene normi može postojati usled različitih uslova potrebnih da bi se određeni sportista smatrao profesionalnim u zavisnosti od toga o kom sportu je reč. Težina ovog zadatka kada govorimo o fudbalu takođe postoji, s obzirom na to da iz tumačenja pojma profesionalnog sportiste proizilazi potreba da sud sagleda rashode koje sportista ima.

Što se tiče druge obaveze, da je šteta prouzrokovana na radu ili u vezi sa radom, primetno je da Zakonom o sportu, nisu propisane obaveze koje proizilaze za sportistu koji zakluči ugovor o radu. Ipak, sagledavajući Minimalne zahteve za standardne ugovore sa igračima u profesionalnom fudbalu, čiji je donosilac Izvršni komitet Fife, osnovne obaveze sportista odnose se na učestvovanje u sportskim aktivnostima. Neke od predviđenih obaveza jesu: igranje utakmica na najbolji mogući način, učestvovanje na treningu i pripremama utakmica u skladu sa uputstvima glavnog trenera, ponašanje u skladu sa sportskim manirima prema licima koja učestvuju na utakmicama i treninzima. Mišljenja smo da ukoliko fudbaler-profesionalac prouzrokuje štetu za vreme sportske utakmice, takva radnja izvršena je na radu ili u vezi sa radom.

U skladu sa navedenim, smatramo da lice oštećeno radnjom profesionalnog sportiste štetu može zahtevati i od sportske organizacije za koju je štetnik nastupio na sportskoj priredbi. Prihvatanje navedenog stava o odgovornosti sportskih organizacija za štetu koju njihov član prouzrokuje drugim fudbalerima, u skladu je sa mišljenjem da je nepravično da privredno društvo ostvaruje profit od aktivnosti

zaposlenih koji obavljaju poslove na kojima postoji rizik od prouzrokovanja štete, a da za takvu štetu odgovaraju isključivo zaposleni.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Predmet ovog istraživanja bila je analiza značaja primene sportskih pravila u postupcima koji bi se vodili radi naknade štete koja je prouzrokovana fudbalerima na sportskima priredbama od strane drugih sportista. U radu smo ukazali na to da se zakonodavac prilikom donošenja Zakona o sportu Republike Srbije, opredelio da propiše izuzetak od primene opštih pravila o odgovornosti za štetu ukoliko je ona u skladu sa sportskim pravilima, rezultat uobičajenih opasnosti i rizika bavljenja određenom sportskom aktivnošću. Mišljenja smo da je zakonodavac pokazao razumevanje za specifičnosti sporta, kao i za segment autonomije sporta prema kojem su sportske organizacije nadležne da propisuju pravila sportske igre. Osnovni problem navedenog izuzetka od primene opštih propisa u ovim situacijama prepoznajemo u činjenici da će sudovi opšte nadležnosti tumačiti pravila sportske igre, što može za posledicu imati nedoslednu primenu ovih pravila, što može prouzrokovati i strah sportista od mogućnosti gubitka spora zbog nesigurnosti u pogledu načina na koji će sud tumačiti sportska pravila. U tom smislu, mišljenja smo da je od značaja da sudu pomoć u postupku pruže lica koja imaju stručna znanja i veštine u oblasti sporta kao i da različita veštačenja mogu doprineti pravilnom tumačenju sportskih pravila. Ipak, kako bi navedena lica mogla u potpunosti pomoći sudu, potrebno je da kako sudije tako i pravni zastupnici imaju kvalitetno znanje sportskih pravila.

U drugom delu rada, analizirali smo da li sportska organizacija može biti odgovorna za štetu koju je prouzrokovao fudbaler drugom sportisti. Opredeljenje da se bavimo upravo ovim pitanjem proizašlo je iz specifičnosti radnopravnog odnosa sportista kao i značaja sportskih pravila u tom smislu. Mišljenja smo da odgovornost sportskog kluba kao privrednog društva za štetu koju prouzrokuje zaposleni trećem licu može postojati. Do ovog zaključka možemo doći u slučaju kad sportista ima zaključen ugovor o radu.

Zaključujemo da su sudovi u postupcima koji se vode radi naknade štete prouzrokovane od strane fudbalera u obavezi da vodeći računa o autonomiji sporta, obaveznoj primeni sportskih propisa, osobenostima sporta koji ostvaruje različite društveno značajne funkcije utvrdi sve činjenične okolnosti, a nakon toga i da li su ispunjeni uslovi za primenu opštih pravila o naknadi štete. Ukoliko je zaključak suda takav da je potrebno primeniti opšte propise, on i dalje ima obavezu da vodi računa o osobenostima sporta i sportskih pravila. U toku ovog istraživanja, otvorili smo pitanja za koja smo se obavezali da budu predmet nekog od naših

narednih istraživanja a to su: značaj dobrovoljnog pristanka oštećenika u slučaju prouzrokovanja telesnih povreda sportista kao i odgovornost sportske organizacije za štetu koju prouzrokuje sportista amater sa zaključenim ugovorom o bavljenju sportom trećem licu na radu ili u vezi sa radom.

ĐORĐE MARJANOVIĆ, LL.M.
Ph.D. candidate, Faculty of Law
University of Kragujevac
Research Intern, Institute of Comparative Law
Belgrade

APPLICATION OF SPORTS RULES IN THE PROCEDURE
FOR COMPENSATION OF DAMAGE TO FOOTBALL PLAYERS
CAUSED BY THE ACT OF OTHER ATHLETES

Summary

The subject of this research is the analysis of the importance of the application of sports rules in order to determine the civil legal consequences caused by the physical injury of a football player by another athlete during sports activities. In the first part of the paper, the author points out that in the case of conducting civil proceedings, the courts are primarily obliged to apply the sports rules and only eventually the general rules on compensation for damages. The author analyzes the way sports rules are applied by domestic judicial practice, points out the observed shortcomings in the application of these regulations and suggests possible ways to eliminate the negative practice. In the second part of the paper, the author shows the importance of sports rules if the court judges that the conditions for applying the general rules contained in the Law on Obligations are met. The possible importance of sports rules is recognized in cases where, in addition to the athlete who caused the damage, the sports club for which he performed at the time of the harmful act was also sued. The author concludes that the courts have an obligation to determine the factual situation taking into account all the specifics of sport, and that when applying legal norms, they must take into account the obligation of sports rules prescribed by the Law on Sports, which is also important for respecting the autonomy of sports.

Key words: sports rules, compensation for damage, football, autonomy of sports, employer's responsibility

Literatura

- Anderson J., „Recent developments in tort liability for foul play“, *The International Sports Law Journal*, br. 1–2, 2006.
- Delibašić, V., Mandarić, S., „Criminal aspect of injuries in sport“, *Fizička kultura*, br. 1, Beograd, 2016.
- Durđević N., *Komentar Zakona o sportu*, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 1997.

- Đurđević N., „Autonomija sporta-obaveznost sportskih pravila međunarodnih sportskih saveza na nacionalnom nivou“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 2, Split, 2018.
- Đurđević N., „Krivična odgovornost za nasilje i nedolično ponašanje na sportskim priredbama u Republici Srbiji“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 2, Split, 2010.
- Đurđević N., „Osnov odgovornosti za štetu koju pretrpi sportista na sportskom takmičenju“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 4, Split, 2012.
- Đurđević N., „Imovinska odgovornost organizatora sportskih priredbi i sportskih organizacija“, doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 1991.
- Đurđević N., Mićović M., Vuković Z., *Ugovori u sportu*, Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2015.
- Gardiner S., Felix A., „Juridification of the Football Field: Strategies for Giving Law the Elbow“, *Marquette Sports Law Review*, br. 2, Marquette, 1995.
- James M., „The trouble with Roy Keane“, *Entertainment and Sports Law Journal*, br. 3, Nottingham, 2002.
- Karanikić Mirić M., „Granice odgovornosti poslodavca za zaposlenog“, *Kaznena reakcija u Srbiji X deo* (ur. Ignjatović Đ.), Beograd, 2020.
- Karanikić Mirić M., *Obligaciono pravo*, Službeni glasnik, Beograd, 2024.
- Komentar Zakona o obligacionim odnosima* (ur. Perović S.), I knjiga, Beograd, 1995.
- Kostić D., *Građanskopravna odgovornost sportista i sportskih organizacija*, Savremena administracija, Beograd, 1976.
- Kralik M., „Civil liability of sports participants for sports-related injuries in the Czech Republic“, *The International Sports Law Journal*, Vol. 13, 2015.
- Loup Chappelet J., „The autonomy of sport and the EU“, *EU Sports Law and Policy* (ed. Anderson J., Parrish R., Garcia B.), Cheltenham–Northampton, 2018.
- Marjanović Đ., „Mera bezbednosti zabrane prisustvovanja sportskim priredbama“, *Međunarodna naučna konferencija-Izazovi i otvorena pitanja uslužnog prava* (ur. Vujisić D.), tom I, 2023.
- Mićović M., „Povreda sportskih pravila i odgovornost sportista za štetu“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, br. 4, Split, 2015.
- Mulasmajić A., „Specifičnost radnog odnosa sportista u odnosu na opšti režim radnih odnosa“, *Glasnik prava*, br. 2, Kragujevac, 2023.
- Pajtić B., Radovanović S., Dudaš A., *Obligaciono pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Novom Sadu, Novi Sad, 2018.
- Perović S., „Teorija o izvorima obligacija“, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, br. 2, Beograd, 1973.
- Radišić J., *Obligaciono pravo*, Izdavačko preduzeće „Nomos“, Beograd, 2000.
- Sever M., „Pravna priroda ugovora o bavljenju sportom“, *Srpski fudbal – uporednopravni izazovi i perspektive* (ur. Stanić M., Šuput D.), Beograd, 2022.

- Smokvina V., „Profesionalni sportaši i posebnost njihova radnopravnog odnosa – u prilog raspravi o Zakonu o sportu“, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, br. 2–3, Zagreb, 2023.
- Stojanović Z., *Komentar Krivičnog zakonika – 12. dopunjeno izdanje, prema stanju Krivičnog zaonika od 1. decembra 2019. godine i prema stanju zakonodavstva od 15. maja 2022. godine*, Službeni glasnik, Beograd, 2022.
- Šuput D., „Krivično delo nasilničkog ponašanja na sportskoj priredbi ili javnom skupu“, *Žurnal za kriminalistiku i pravo*, br. 1, Beograd, 2011.
- Turanjanin V., Milekić, V., „Osnovni oblik krivičnog dela nasilničko ponašanje na sportskoj priredbi ili drugom javnom skupu kroz sudsku praksu“, *Glasnik prava*, br. 3, Kragujevac, 2013.
- Urdarević B., Misailović J., „Ugovorni status sportista u Republici Srbiji“, *Srpski fudbal – uporednopravni izazovi i perspektive* (ur. Stanić M., Šuput D.), Beograd, 2023.
- Vanleenhove C., De Bruyne J., „Evolutions in the Enforcement of US Punitive Damages in England – The Case of Football Injuries“, *Denver Sports & Entertainment Law Journal*, br. 1, 2016.
- Vuković Z., „Društvena vrednost sporta“, *Zbornik radova – XXI vek usluga i uslužnog prava* (ur. Miodrag Mićović), Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2018.
- Whyte A., „Civil liability in sport: Aaron Ramsey“, *The International Sports Law Journal*, br. 1–2, 2010.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

34(082)

КОПАОНИЧКА школа природног права Слободан Перовић. Сусрет (37 ; 2024 ; Копеоник)

Pravo na pravdu – izazovi savremenog doba : zbornik radova 37. susreta Kopaoničke škole prirodnog prava - Slobodan Perović, Kopaonik, 13. – 17. decembar 2024 : međunarodna naučna konferencija. Tom 4 = Right to justice – challenges of modern age: proceedings of the 37th Meeting of Kopaonik school of natural law - Slobodan Perović, Kopaonik, 13 - 17 December 2024 : international scientific conference. Vol. 4 / [glavni i odgovorni urednik, editor in chief Jelena S. Perović Vujačić]. - Beograd : Kopaonička škola prirodnog prava - Slobodan Perović, 2024 (Novi Sad : Futura). - 242 str. ; 24 cm

Na vrhu nasl. str.: Universitas Iuris naturalis Copaonici. - Tiraž 500. - Napomene i bibliografske reference uz tekst. - Bibliografija uz svaki rad. - Summaries.

ISBN 978-86-81956-27-4

ISBN 978-86-81956-28-1 (za izdavačku celinu)

a) Право -- Зборници

COBISS.SR-ID 157505289